

Dziecko i PRAWO

Jakie obowiązki i uprawnienia ma rodzina zastępcza?
Na jaką pomoc finansową może liczyć? W jakich przypadkach
sąd rodzinny może rozwiązać rodzinę zastępczą?

POD PARAGRAFEM

Zapewnienie zabezpieczenia dobra dziecka przejawia się w podstawowych obowiązkach rodzin zastępczych, do których należy w szczególności:

- 1) sprawowanie osobistej, całodobowej opieki i wychowania nad powierzonym dzieckiem,
- 2) zapewnienie dziecku warunków rozwoju odpowiednich do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju przy zachowaniu takich zasad, jak:
 - traktowanie dziecka w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobowej,
 - zapewnienie dostępu do przysługujących świadczeń zdrowotnych,
 - zapewnienie kształcenia, wyrównywania braków rozwojowych i szkolnych,
 - zaspokajanie potrzeb bytowych, rozwojowych, emocjonalnych, społecznych, religijnych,
 - zapewnienie ochrony przed bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka,
 - umożliwianie kontaktu z rodzicami biologicznymi i innymi bliskimi osobami, chyba że sąd postanowi inaczej.
- 3) współpraca z organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej, koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, ośrodkiem adopcyjnym.

Obowiązek sprawowania osobistej pieczy nad dzieckiem i jego wychowania rodzina zastępcza podejmuje z dniem faktycznego umieszczenia dziecka w rodzinie.

Uprawnienia rodziny zastępczej

Rodzina zastępcza ma prawo do uzyskania specjalistycznej pomocy i wsparcia od wykwalifikowanych osób:

1 Organizator rodzinnej pieczy zastępczej powinien w ramach wsparcia umożliwić rodzinie zastępczej uzyskanie porady w poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz innej specjalistycznej poradni, a także podjęcie terapii, jeżeli jest konieczna dla dziecka. Do jego obowiązków należy również przekazanie szczegółowych informacji o dziecku, jego sytuacji rodzinnej, a także podstawowej dokumentacji dotyczącej dziecka, w tym medycznej, szkolnej, psychologicznej.

Obowiązek sprawowania osobistej pieczy nad dzieckiem i jego wychowania rodzina zastępcza podejmuje z dniem faktycznego umieszczenia dziecka w rodzinie.

W miarę potrzeb rodzina zastępcza powinna nawiązać pierwszy kontakt z nowo przyjmowanym dzieckiem nie później niż 7 dni przed umieszczeniem dziecka w tej rodzinie.

2 Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej udziela rodzinie zastępczej pomocy w realizacji zadań wynikających z pełnienia funkcji rodziny zastępczej, zapewnia dostęp do specjalistycznej pomocy dla dzieci (psychologicznej, reedukacyjnej, rehabilitacyjnej).

Zakres uprawnień osób pełniących funkcje rodziny zastępczej jest węższy od zakresu władzy rodzicielskiej. Rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka mają obowiązek i prawo do:

1. Wykonywania bieżącej opieki nad dzieckiem umieszczonym w pieczy zastępczej. Bieżąca piecza to faktyczna, codzienna troska o dziecko, jego stan zdrowia, naukę, wypoczynek, rozrywkę, zapewnienie mu poczucia bezpieczeństwa, stabilizacji i pozostawanie z nim we wspólnocie domowej. Inne obowiązki i prawa wynikające z władzy rodzicielskiej, w sytuacji ograniczenia władzy rodzicielskiej, należą do rodziców dziecka, m.in. wybór szkoły, wyjazd za granicę, sposób leczenia i zgoda na nie.
2. Wychowywania dziecka.
3. Reprezentowania dziecka w dochodzeniu świadczeń przeznaczonych na zaspokajanie potrzeb związanych z jego utrzymaniem, w tym alimentów, renty rodzinnej, zasiłku pielęgnacyjnego. Jeżeli rodzice zastępczy chcą zmienić sytuację związaną z uprawnieniami rodziców biologicznych wynikającymi z ograniczenia im władzy, mogą złożyć do sądu wniosek o rozszerzenie swoich uprawnień, przez zabranie tych uprawnień rodzicom. Jeżeli rodzice dziecka nie żyją, zostali po-

zbawieni władzy rodzicielskiej lub władza rodzicielska została im zawieszona, są niepełnoletni, wówczas sąd opiekuńczy ustanawia opiekuna prawnego. Sąd może powierzyć sprawowanie opieki prawnej rodzicom zastępczym. Opiekun prawny sprawuje pieczę nad osobą i majątkiem dziecka, pod stałym nadzorem sądu. Opiekun prawny uzyskuje zezwolenie sądu we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą dziecka lub jego majątku.

Obowiązkiem rodziny zastępczej jest umożliwienie kontaktu między dzieckiem a jego rodzicami i innymi bliskimi osobami (dziadkowie, rodzeństwo i inne ważne dla dziecka osoby). Rodzice pozbawieni władzy rodzicielskiej mają prawo do kontaktu z dzieckiem, chyba że sąd zakaze tych kontaktów. Jeżeli kontakty stanowią zagrożenie dla dobra dziecka, rodzina zastępcza może wnieść do sądu wniosek o ich ograniczenie lub zakaz.

Rodzina zastępcza ma prawo do pomocy finansowej

Rodzina zastępcza otrzymuje świadczenie pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania dziecka przebywającego w pieczy zastępczej. Przysługuje ono na każde umieszczone w rodzinie dziecko. Wysokość miesięcznego świadczenia jest określona w ustawie o systemie pieczy zastępczej i obecnie wynosi:

- 660 zł w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej,
- 1000 zł miesięcznie w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej niezawodowej, zawodowej lub rodzinnym domu dziecka.

Jeżeli dziecko posiada dochód, wówczas należną kwotę pomniejsza się o połowę dochodu dziecka. W przypadku dziecka z orzeczonym stopniem niepeł-

nosprawności, a także wtedy, gdy zostało ono umieszczone na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, rodzinie zastępczej przysługuje dodatek w wysokości 200 zł miesięcznie.

Rodzina zastępcza ma również prawo do otrzymania wsparcia finansowego:

- 1) świadczenie na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami dziecka przyjmowanego do rodziny (jednorazowo),
- 2) dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka w wieku od 6 do 18 lat (raz w roku),
- 3) świadczenie na pokrycie kosztów związanych z wystąpieniem zdarzenia losowego lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki (jednorazowo lub okresowo).

Rodzina zastępcza, w której nadal przebywa uczący się pełnoletni wychowanek, ma prawo do otrzymywania świadczenia oraz dodatków na jego utrzymanie. Pomoc finansowa przysługuje od dnia faktycznego umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej do dnia faktycznego jej opuszczenia. Umieszczenie w rodzinie zastępczej następuje z chwilą wydania przez sąd postanowienia. Postanowienia sądu opiekuńczego są skuteczne i wykonalne z dniem ogłoszenia. Możliwe jest wykonanie postanowienia, zanim się ono uprawomocni.

Czas pobytu dziecka w rodzinie zastępczej

Okres pobytu dziecka w rodzinie zastępczej trwa do osiągnięcia przez dziecko pełnoletności. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej daje możliwość dalszego przebywania w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, jeżeli pełnoletni wychowanek spełnia następujące warunki:

- 1) osiągnął pełnoletność, przebywając w pieczy zastępczej,
- 2) rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka wyrazili zgodę na piśmie,
- 3) osoba uczy się w szkole, na uczelni wyższej, w zakładzie kształcenia nauczycieli lub u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego zgodnie z indywidualnym programem usamodzielnienia.

Maksymalny czas pobytu w rodzinie zastępczej może trwać do ukończenia 25. roku życia.

Jeżeli rodzice zastępczy chcą zmienić sytuację związaną z uprawnieniami rodziców biologicznych wynikającymi z ograniczenia im władzy, mogą złożyć do sądu wnioszek o rozszerzenie swoich uprawnień, przez zabranie tych uprawnień rodzicom.

Ocena rodziny zastępczej

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej ocenia rodzinę zastępczą pod kątem predyspozycji do pełnienia powierzonej funkcji, zaspokajania potrzeb dziecka. Pierwszej oceny dokonuje się nie później niż przed upływem roku od umieszczenia pierwszego dziecka w rodzinie, następnej – po upływie roku od dokonania pierwszej oceny. Kolejne oceny odbywają się nie rzadziej niż co trzy lata. W przypadku negatywnej oceny kolejna jest dokonywana w terminie 6 miesięcy. Otrzymanie drugiej negatywnej oceny upoważnia organizatora rodzinnej pieczy zastępczej do skierowania wniosku do sądu rodzinnego o uchylenie postanowienia o umieszczeniu dziecka w tej rodzinie. W przypadku gdy rodzina zastępcza wypełnia swoje funkcje niewłaściwie, niezależnie od oceny starosta ma obowiązek powiadomić sąd.

Rozwiązanie rodziny zastępczej

Rozwiązanie rodziny zastępczej następuje na mocy postanowienia sądu opiekuńczego w następujących przypadkach:

1. Z rodziny zastępczej odchodzi dziecko z powodu osiągnięcia pełnoletności, powrotu do rodziny biologicznej, przejścia do innej formy pieczy zastępczej, np. przysposobienia.
2. Rodzina zastępcza rezygnuje z pełnienia funkcji, składając wniosek do sądu o rozwiązanie rodziny zastępczej dla wskazanego dziecka oraz umieszczenie dziecka w innej formie pieczy zastępczej. O rezygnacji rodzina zastępcza powiadamia również organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

3. Rodzina zastępcza zmienia miejsce pobytu przez opuszczenie terytorium RP lub – w przypadku rodzin zawodowych – teren powiatu, z którego starosta zawarła umowę.

4. Rodzina zastępcza nie wypełnia swoich funkcji lub wypełnia je niewłaściwie. Wówczas starosta po otrzymaniu informacji o nieprawidłowościach powiadamia sąd opiekuńczy, który zmienia orzeczenie o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej.

5. Rodzina zastępcza otrzymała dwie kolejne negatywne oceny jej pracy, wówczas organizator rodzinnej pieczy zastępczej ma obowiązek złożyć wnioszek do sądu o uchylenie postanowienia o umieszczeniu dziecka w tej rodzinie.

Rodzinna piecza nad dzieckiem sprawowana jest przez całą dobę, przez cały rok, na urlopie, wakacjach itp. Jest towarzyszeniem dziecku, które doświadczyło w swoim życiu przemocy, zaniedbania, krzywdzenia. Jest to trudna, ciężka i odpowiedzialna funkcja. Wyrażam nadzieję, że przedstawione zagadnienia prawne dotyczące rodzinnej pieczy zastępczej uporządkują Państwa wiedzę na powyższy temat i ułatwią codzienną współpracę z opiekunami zastępczymi dla dobra dzieci powierzonych ich opiece.

Grażyna Starzyńska

Ukończyła Wydział Pielęgniarski Akademii Medycznej w Lublinie oraz studia podyplomowe z pedagogiki specjalnej na Akademii Pedagogicznej w Krakowie.

Na stronie: www.glospedagogiczny.pl przygotowaliśmy dodatkowe materiały uzupełniające treść artykułu:

- Kwestionariusz wywiadu